

STUDENTARBEID

Don't give me a fish – teach me to fish instead

Studium Førskulelærerutdanning

Namn på emne Global Knowledge

Hovedemnekode GK300

Emnekode

Renate Vindenes

Innlevert dato 2010

Tal nummererte sider

INNHOUDSLISTE

1.0 SAMMENDRAG/SUMMARY.....	s. 1
2.0 INNLEDNING.....	s. 2
3.0 METODE.....	s. 3 - 4
4.0 TEORI.....	s. 5
- 4.1 Stigma.....	s. 5 - 6
- 4.2 Selvoppfyllende profeti.....	s. 6
- 4.3 Forebyggende tiltak.....	s. 7 - 8
- 4.4 Samfunnsarbeid som forebyggende tiltak.....	s. 8
- 4.5 Empowerment.....	s. 8 - 9
- 4.6 Omsorgskvalitet.....	s. 9 - 10
- 4.7 Kultur.....	s. 10 - 11
- 4.8 Lubasi Home.....	s. 11
5.0 EMPIRISKE FUNN OG DRØFTING.....	s. 12
- 5.1 Forebyggende tiltak: empowerment.....	s. 13 - 17
- 5.2 Familiegjenforening.....	s. 17 - 20
- 5.3 Omplussing.....	s. 20 - 23
6.0 AVSLUTNING.....	s. 24
7.0 LITTERATURLISTE.....	s. 25

DON'T GIVE ME A FISH

- TEACH ME HOW TO FISH INSTEAD

”Gatebarn i Livingstone- hva gjøres for å forbygge fremtidig økning?”

1.0 SAMMENDRAG:

Gatebarn situasjonen i Livingstone er et økende problem, hovedsaklig på grunn av HIV/Aids generasjonen og fattigdommen som herjer Zambia. Myndighetene har jobbet med å finne ut hvordan de best mulig kan hindre en fremtidig økning, selv om de mørke prognosene tilsier at problemet vil være økende de neste årene.

Det er sosialkontoret som har hovedansvaret for gatebarna, og det var også der jeg hadde min praksis i åtte uker mens jeg var i Livingstone, Zambia. Sosialarbeiderne jeg har intervjuet/observert i henhold til oppgaven min har fortalt meg om hovedoppgavene deres angående barna. Man kan dele opp arbeidet i to deler; *forebygging* for de barna som er i faresonen, og *familiegjenforening/ omplassering* for de barna som allerede er endt opp på gaten.

“Street children in Livingstone-what is being done to prevent further increase over the next years?”

SUMMARY:

The street children situation is an increasing problem in Livingstone, due to the many victims of HIV/Aids and the huge poverty in Zambia. The government has been working on finding out how they can best try to prevent further increase, even though they know it's only going to be a bigger problem over the next few years. It is the Social Welfare Office who has the main responsibility for the street children, and that is where I had my practise for eight weeks in Livingstone, Zambia. The social officers I have been interviewing/observing have been telling me about their major tasks when it comes to helping the children they consider being in risk of becoming a street child and the children who are already out on the street. In this paper I will concentrate on these two main tasks: *prevental work* and *removal*.

2.0 INNLEDNING:

Sosialkontoret i Livingstone er et kontor med få ressurser og lite penger å rutte med. Dette gjør at mye av arbeidet deres blir vanskelig å utføre i praksis, selv om det fins retningslinjer og tiltak som myndighetene har satt opp at de skal følge.

Jeg vil i denne oppgaven belyse problemstillingen om gatebarna i Livingstone, og er interessert i å finne ut hvilke tiltak det finnes der for å hindre fremtidig økning.

I Livingstone er det sosialkontoret som har hovedansvaret for gatebarna, og det er deres forebyggende arbeid for barna jeg vil ta for meg. Jeg var i praksis på dette sosialkontoret og bygger opp oppgaven ved hjelp av empirien jeg samlet inn knyttet opp til relevant teori fra faglitteraturen.

Formålet med å skrive om gatebarna og tiltakene for å hindre en fremtidig økning, er for å få en bedre forståelse angående gatebarnas situasjon. Jeg var også svært interessert i å finne ut hva dette landet, og denne byen, gjør for sine mest sårbare i samfunnet.

Hvilke rett har gatebarna på hjelp? Og hvilke tiltak blir sett på som de viktigste innen forebyggende arbeid?

3.0 METODE

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke kvalitativ metode for å samle inn empiri. Jeg har også brukt både intervju og observasjon i undersøkelsesopplegget. Jeg har brukt intensivt design, og har valgt denne formen for datainnsamling fordi jeg ønsker å gå i dybden av problemstillingen, og få mest mulig kunnskap rundt gatebarn problematikken i Livingstone. Jeg har samtidig tatt i bruk statistikker og dokumentasjon fra tidligere forskning, som jeg kommer tilbake til senere i oppgaven. Dette har jeg gjort for å prøve og gjøre oppgaven mer pålitelig og skape en større validitet. (Jacobsen: 2003)

Uansett hvilke metode jeg hadde valgt i oppgaven min, er det viktig at undersøkelsen min kan dekke to krav. Empirien jeg kommer frem med skal for det første være gyldig og relevant. Med dette menes at man faktisk måler det man ønsker å måle, at det oppfattes relevant i forhold til problemstillingen som er satt, og at det man måler hos noen få også kan gjelde for flere. Her er det viktig å presisere at uansett hvor mye i dybden jeg går angående gatebarna i Livingstone, vil det ikke nødvendigvis være samme utfallet i en annen zambisk by, empirien jeg finner er dermed ikke generaliserende utover andre steder enn byen jeg har undersøkt. Det andre kravet som stilles er at empirien skal være pålitelig og troverdig. Med dette menes rett og slett at man skal kunne stole på det undersøkelsen viser. Ville den samme undersøkelsen gitt like resultater hvis man hadde gjort den en gang til? Mest sannsynlig ikke. Dette er et case- studie hvor jeg ønsker å oppnå en dypere forståelse, som blir gitt av få enheter, om situasjonen til gatebarna og tiltaksplanene per dags dato. Et case – studie egner seg best i denne type undersøkelse på grunnlag av at jeg ikke er ute etter å teste noen teorier eller å generalisere funnene mine. Forståelse er oppgavens viktigste mål, forståelsen av enkeltpersoners opplevelse og vurdering av hvordan situasjonen er i den konteksten som virkeligheten konstrueres i. (Jacobsen: 2003)

Om man tar for seg akkurat samme problematikken om noen år, vil de samme spørsmålene mest sannsynlig gi et annet utfall. Samtidig ville nok andre forskere, samt andre informanter, kunne skape en annen synsvinkel. Når det er sagt vil jeg presisere at denne informasjonen er gyldig nå, og høyst gyldig for dem det gjelder. For informantene mine er det dette som er virkeligheten, og det er nåtidens dilemmaer og problemstillinger jeg skal ta for meg.

Jeg har hatt tre intervjuer med to forskjellige faglærte informanter for å belyse problemstillingen på best mulig måte, samt hatt kontinuerlig observasjon av en av dem i 8

uker. Jeg har samtidig hatt en del observasjoner i feltarbeidet, og vært med på både daglige og nattlige runder for å se hvordan gatebarna lever. Dette har gjort at jeg har fått en bedre forståelse om hvordan arbeidet blir utført, og kan dermed sammenligne bedre at det som blir sagt, og det som blir gjort, faktisk stemmer.

Jeg har vært i kontakt med en del av barna som bor på gaten, men kommer ikke til å trekke de uformelle intervjuene inn i oppgaven. Jeg tror likevel det har hjulpet meg til å få en større forståelse rundt gatebarn- problematikken, samt gitt meg en større mulighet til å reflektere over den faktiske situasjonen.

Informantene jeg har intervjuet er begge tilknyttet sosialkontoret hvor jeg har hatt praksisen min. Den ene jobber som sosialarbeider med flere oppgaver, mens den andre er den i Livingstone som har hovedansvaret for gatebarna og deres situasjon. Disse to informantene valgte jeg først og fremst på grunnlag av at de er de som sitter med mest kunnskap om emnet. Det var dem jeg ble henvist til når jeg begynte å undersøke intervjumuligheter. Det var også dem som var eneste tilgjengelige for denne type intervju fordi de jobber med gatebarna daglig, og det var følgelig også de jeg kunne være med i feltet og observere.

Når jeg gjennomførte intervjuene var det først og fremst viktig å få frem til informantene at det var frivillig å bli intervjuet. Jeg startet med å forklare at de kunne velge og ikke svare på enkelte spørsmål, hvis de følte det var spørsmål som ikke burde bli stilt, eller om de ikke forsto hva jeg mente. Dette var spesielt viktig siden vi kommer fra forskjellige kulturer, og at misforståelser dermed lett kan oppstå. Jeg tok meg derfor god tid til å forklare grunnen til intervjuet, hvorfor jeg ønsket å vite ting, og at det ikke på noen som helst måte var meningen å komme med fornærmende spørsmål hvis det skulle vise seg å være tilfellet. Videre forklarte jeg at intervjuene var anonyme og at selv om jeg hadde lagt til en del spørsmål var jeg mest interessert i å ha en åpen samtale med informanten hvor informanten kunne få komme med mest mulig innspill på hva som skulle være med. Valget om å ha en blanding av åpent og strukturert intervju tok jeg på grunnlag av at det er lett å glemme viktige spørsmål når man ikke har så mye kunnskap om det man skal undersøke. Det er da viktig å gi informanten nok spillerom så mest mulig informasjon kan bli fortalt. (Jacobsen: 2003)

4.0 TEORI.

Denne oppgaven handler hovedsakelig om barn og ungdommer som har en vanskelig familiefortid. Dette er barn og unge som enten har mistet sine nærmeste, eller er blitt sendt ut/rømt hjemmefra pga konflikter og omsorgssvikt/mishandling. På grunnlag av dette har jeg funnet teori som om mulig kan beskrive og forklare hvordan dette kan føre til stigmatisering i samfunnet og selvoppfyllende profeti over egen livssituasjon. Jeg har også drøftet betydningen av empowerment og forebyggende tiltak for å prøve å vise at alle livssituasjoner er mulig å endre på.

4.1 STIGMA:

Det har vært forskjellige betegnelser på selve begrepet Stigma gjennom tidene, men jeg kommer i denne oppgaven til å konsentrere meg om hvordan man nå til dags anvender begrepet. Et stigma er en egenskap eller et kjennetegn som diskvalifiserer en person fra å bli sosialt akseptert på linje med andre. Stigmatisering kan for eksempel skje på grunnlag av etnisitet, utseende eller førlighet, men man kan også bli stigmatisert for noe man har gjort galt i forhold til samfunnets normer. Eksempler på dette kan være innbrudd, vold mot andre, hærverk og lignende. (Shifloe: 2008)

Som menneske støtter man seg som oftest til førsteinntrykket man danner seg, og når man står ovenfor et fremmed menneske, vil vi allerede ha dannet oss et bilde av forventninger på grunnlag av det utseende og den fremtoningen fremmede møte oss med. Dette kan man knytte opp til attribusjonsteorien innen psykologien. Der studeres det hvordan mennesker spontant plasserer årsaker, skyld og ansvar i dagliglivssammenhenger for å gi handlingene våre, eller andres handlinger, en mening. (www.snl.no)

Man har fra første sekund satt personen inn i en kategori man føler han eller hun "hører til", og på det grunnlaget dannes et bilde av personens sosiale identitet. Problemet med denne forhåndsdommen er at man trekker slutninger uten å være bevisst på det, eller ei å kunne stå inne for hvorfor man har de forventningene til personen. Etter en stund kan man plutselig forstå at det ikke har sammenheng med den faktiske sosiale identiteten til personen i det hele tatt. Det er da blitt skapt en *tilsynelatende sosial identitet*, istedenfor den *faktiske sosiale identiteten* til vedkommende. (Goffmann:2000)

Et stigmatisert individ er da altså et individ som i sin alminnelighet kunne blitt sosialt akseptert uten vanskeligheter, men som besitter en egenskap, eller kjennetegn, som tiltrekker seg negativ oppmerksomhet fra resten av samfunnet. Han eller hun besitter et stigma og avviker fra de forventningene andre har til dem. Dette gjør dem uønsket, og plasserer dem inn i en ond sirkel som lett kan føre til det man betegner som selvoppfyllende profeti.

4.2 SELVOPPFYLLENDE PROFETI:

Grunntanken til Robert K. Merton (1905-2003) var at: *”det finnes sosiale strukturer som fremkaller særskilte handlings – og tankemønstre som i sin tur bestyrker seg selv og den sosiale strukturen. Dersom disse tankemønstrene er i strid med virkeligheten, og skaper motsetninger mellom samfunnsdeltakere enkeltvis eller gruppevis, foreligger en sosiologisk ond sirkel, som kan brytes ved passende tiltak for å endre samfunnsstrukturen”*

(Kompendium, Merton: 2007)

Et grunnleggende teorem i samfunnsvitenskapen satt den amerikanske sosiologen W.I. Thomas frem i dagslys: *”Hvis folk definerer situasjoner som virkelig, så er de virkelige i sine konsekvenser.”*

Den første delen av ”Thomas-teoremet” forteller oss at mennesket ikke bare reagerer på de objektive trekkene ved en situasjon. Vi reagerer også, om ikke hovedsakelig, ut i fra den meningen denne aktuelle situasjonen har for oss. Og når man først har tillagt situasjonen en mening, blir atferden vår, og noen av denne atferdens konsekvenser, bestemt av den allerede tilskrevne meningen. (Kompendium, Merton :2007) Felles definisjoner av en situasjon, som profetier og forutsigelser, blir etter hvert en integrert del av situasjonen selv slik at de påvirker den videre utviklingen. Man kan forklare fenomenet slik at den selvoppfyllende profetien i begynnelsen er en feilaktig definisjon av virkeligheten, men som maner frem en ny type atferd. Dette gjør etter hvert at den opprinnelige feilaktige definisjonen til slutt vil bli den sanne. (Kompendium, Merton: 2007)

Ut fra Freires frigjøringsteori kan bevisstgjøring av undertrykte i samfunnet drive frem krav om samfunnsendringer. Samtidig var Freire også opptatt av at undertrykkene også måtte bli mer bevisst på sin egen rolle. Freire så faren for at bevisstgjøring av de undertrykte i samfunnet ikke nødvendigvis ville føre til solidaritet, men at det istedenfor kunne låse dem fast i posisjoner kjennetegnet av avhengighet. (Seim, Slettebø: 2007)

4.3 FOREBYGGENDE TILTAK:

Kort fortalt og enklest mulig handler forbyggende ungdomsarbeid om å gjøre oppvekst situasjonen til barn og unge så trygg, variert og god som mulig. For å kunne realisere et slikt mål trengs det omfattende engasjement både fra det offentlige og i den private region. (Helland, Øia: 2006). For å kunne danne seg et realistisk bilde på hvilke faktorer som påvirker ungdommens oppvekst, er det viktig at også skole – og familie situasjonen trekkes med i vurderingen.

Interaksjonen mellom individ og miljø driver frem utvikling, læring og kompetanse- eller det kan føre til stagnasjon, misstilpasning og utrygghet.

Offentlig ungdomspolitikkk handler om å legge til rette for de unges oppvekstsituasjon i bred forstand, noe som innebærer at det er viktig med både planlegging og tiltak for å gripe inn på alle de forskjellige samfunnsnivåene. Forebygging forutsetter planlegging, helhetsperspektiv og ikke minst tid. (Helland, Øia: 2006)

Når man snakker om forebygging, kan man skille mellom primær, sekundær og tertiær grunnlag. Videre i oppgaven kommer jeg til å konsentrere meg hovedsakelig om forebyggingen på sekundær og tertiær nivå i forhold til problemstillingen jeg har valgt. Sekundær forebygging handler om å forhindre at problemer som allerede er oppstått vedvarer. Hovedformålet her blir å hindre at problemet forsterkes eller videreutvikles. (Helland, Øia:2006)

Under den tertiære forebyggingen prøver man å reparere eller begrense skader av langvarig og alvorlig karakter, hvor målgruppen er barn og unge som allerede er tungt belastet.

Problematikken ved denne typen forebyggingsarbeid er at tiltakene på dette nivået ofte grenser mer mot behandling enn forebygging. (Helland, Øia:2006)

Det kan være mange måter og samfunnsmessig forstå årsakene til utvikling av problematferd. Den mest relevante innfallsvinkelen i denne oppgaven er mangel på sosiale og personlige ressurser, også kalt ”Matteus – effekten”. Ulike deler av ungdomsmiljøet stiller med ulike forutsetninger. Noen kommer fra kulturbevisste og økonomisk sikre miljøer, som gjør det lettere for dem å møte de forventningene og kravene samfunnet stiller. Man stiller sterkere med en støttende bakgrunn, god selvsikkerhet og språklige ferdigheter til å møte verden. På den andre siden har man dem som kommer fra ekstremt ressursfattige miljøer, preget av omsorgssvikt, alkoholproblemer og språklig fattigdom. Det er likevel viktig å huske

på at begrepene resurssterk og resurssvak er noe upresise og mangetydig. Hva er det egentlig å være resurssvak?

Mest nærliggende kan man tenke at det å være resurssvak vil si mangelfulle kunnskaper, få evner og dårlige resultater på skolen. En annen tolkning kan være at man mangler evner til å oppfatte og rette seg etter de sosiale signalene, mens man også kan tolke det dit hen til spørsmålet om kvalitetene til den enkeltes sosiale nettverk. I det tilfellet er spesielt familiens evne til å gi omsorg og sette grenser viktig. (Helland, Øia :2006)

4.4 SAMFUNNSARBEID SOM FOREBYGGENDE TILTAK:

Sosialt arbeid handler om å forbygge og avhjelpe sosiale problemer. Når det er enkelt personer sosialarbeideren forholder seg til, arbeides det med tiltak og endringer som berører den enkelte eller dens familie for å avhjelpe og/eller forebygge sosiale problemer. Det er også mulig å arbeide med grupper, hvor målet for arbeidet vil da kunne være både forebygging og avhjelping av problemer for de eventuelt involverte. (Hutchinson: 2007)

Samfunnsarbeid kan sees på som en fjerde hovedarbeidsmåte for å forebygge og avhjelpe sosiale problemer på organisasjons-, institusjons, lokalsamfunns- og samfunnsnivå. Samfunnsarbeidet i sosialt arbeid får kollektive konsekvenser og berører dermed ikke bare enkeltpersoner eller enkeltfamilier. (Hutchinson: 2007)

De fleste oppgavene en sosialarbeider har ved bruk av samfunnsarbeid handler om å støtte brukerne, slik at de selv kan arbeide for å endre problemskapende forhold på institusjons-, organisasjons-, lokalsamfunns- og samfunnsnivå. Helt sentralt i dette arbeidet finner man maktmobilisering – også kalt *empowerment* . (Hutchinson: 2007)

4.5 EMPOWERMENT:

”Det sentrale ved empowerment er å se sammenhengen mellom livssituasjonen som den enkelte er i, og problemene som vedkommende har på den ene siden og samfunnsmessige eller strukturelle forhold på den andre”. (Askheim : 2003, s.104)

Hvis man ser på empowerment som både et mål og et virkemiddel, kan man kalle det for en ideologi i tillegg til at det er en metodisk tilnærming. Et klart mål er å få de avmektige

gruppene til å komme ut av sin avmektige posisjon og på den måten styrke sin egen posisjon i samfunnet. Samtidig er det et virkemiddel på den måten at man ønsker å endre maktforhold og de sosiale forhold, - et virkemiddel i en politikk som har frigjøring som mål.

(Askheim : 2003)

Empowerment kan forstås både som mål om at utsatte grupper skal ha et aktivt medborgerskap, og som strategier for utvikling av bevissthet og mobilisering til handling. Ordet brukermedvirkning blir i dag sett på som et honnørord, det er som et samle begrep som omfatter de ulike formene for praksis. For noen menes medvirkning at brukerne blir informert eller får si sin mening, eller at de profesjonelle utøverne har et brukerperspektiv, noe som vil si at de har brukerens beste for øye. Brukermedvirkning kan også brukes om de praksisformene som innebærer at brukerne deltar i beslutningsprosessen eller til en viss grad har innflytelse på resultatet: Brukerstyring betegner at brukerne har makt og innflytelse på arbeidsprosesser og resultat, og ordet partnerskap kommer inn der brukeren og sosialarbeiderne samarbeider om å komme frem til gode løsninger. (Seim, Slettebø: 2007)

4.6 OMSORGSKVALITET:

Når man jobber med barn og unge i vanskeligstilte familier må man ofte ta vankelige avgjørelser på hva som er god nok omsorg versus det som går over til å være omsorgssvikt og mishandling. *"Begrepet god nok omsorg er avledet fra Winnicotts (1969) begrep "good enough mother", som betegnelse på at selv om omsorgen ikke var god, var den tilstrekkelig til at barnet kunne utvikle seg normalt."* (Kvello : 2007, s.35)

Barn og unge har ulik sårbarhet og opplever ulik grad av risiko - og beskyttelses trang. Det er derfor viktig å gi vurderingene av barnas behov for omsorg i forhold til hvert enkelte barn, og ikke på et kollektivt grunnlag. Det er likevel viktig å trekke frem noen grunnprinsipper av foreldrerollen man bør forvente at barna kan kreve:

Sosial integrering og sosial støtte er viktig for at barna skal kunne føle en tilhørighet til nærmiljøet og samfunnet. Samtidig er det viktig at barnet føler seg stimulert samtidig som det er en struktur i hverdagen til barnet eller ungdommen. Strukturen er med på å skape en uforutsigbarhet og rytme i hverdagen. Mest av alt er det viktig å kunne gi trygghet, noe som inkluderer å beskytte barnet mot farer og gir det en følelse av å være trygg i hjemmet.

(Kvello: 2007)

Noen eksempler på omsorgssvikt og mishandling:

Emosjonell mishandling: emosjonelle eller fysiske overgrep som kan lede til emosjonelle vansker hos barnet.

Fysisk omsorgssvikt: kan for eksempel være å ikke gi barnet tilstrekkelig med mat eller hensiktsmessig påkledning, eller å ivareta et tilstrekkelig hygienisk nivå.

Fysisk mishandling: å utsette barnet for fysiske overgrep, slik som å slå, sparke, bite, kaste eller brenne det. (Kvillo:2007)

Det er imidlertid viktig i denne oppgaven å trekke med kulturforskjellene det å intervju/observere i et annet land medfører seg.

4.7 KULTUR:

Det å ha en viss kulturforståelse, avhenger av at man har en interkulturell kompetanse. Interkulturell kompetanse er enkelt og greit det å kunne det man har bruk for når man trenger det, for å bedre forstå det flerkulturelle samfunn. Når man har opprettet interkulturell kompetanse får man en forutsetning til å ta faglig stilling til hvordan kultur får betydning i forskjellige situasjoner. (Jensen:2005)

Det er viktig å respektere andres syn på virkeligheten, selv om det strider mot dine egne erfaringer. For å utvikle interkulturell kompetanse er det avgjørende at man klarer å se og føle verden fra et annet ståsted enn ditt eget. Man må kunne sette seg inn i andre tanker, følelser, verdier og verdensbilder. (Bøhn, Dybdedahl:2009)

Dette vil da bli det motsatte av etnosentrisme. Etnosentrisme går ut på at man regner seg selv og sine erfaringer som de eneste riktige, og bedre enn andres. Er man etnosentrisk har man ofte den oppfatningen at det er vår egen kultur som er den beste, den mest naturlige og den riktige. (Dahl: 2001)

Det er også viktig å ha kjennskap til og erfaringer med interkulturell kommunikasjon, mens man samtidig kan stå inne for de kulturelle verdiene man selv har. (Jensen: 2005)

Kollektivism: en sosial organisasjon hvor det er tette sosiale bånd mellom et individ og den utvidete familie, naboer, eller annen inn-gruppe, hvor medlemmene i gruppen er følelsesmessig nært tilknyttet til og avhengige av hverandre. Gjennom denne ”VI” bevisstheten, får de en opplevelse av kollektiv identitet, følelsesmessig avhengighet, gruppesolidaritet, plikter og forpliktelser og behov for vennskap man er født inn i gjennom sin familie og gruppe tilhørighet. (Hanssen: 2005)

Kulturfiltermodellen:

Den kulturelle referanserammen som er preget av tidligere erfaring og forventninger om den andre personen, kan beskrives som kulturfilter hos henholdsvis avsender og mottaker. Filtrene kan bestå av kulturelle, sosiale og/eller psykologiske aspekter som man som kommunikasjonspartnere gjør gjeldene i en bestemt kommunikasjonssituasjon. Man kan enklest mulig sette opp denne modellen som to filtre, filter A og filter B. Mens vi vestlige passer inn i filter A, vil den kulturen jeg møter i Zambia passe mest inn i kulturfilter B. Disse kulturfiltrene er satt opp som to motpoler, og det er nødvendigvis ingen som er helt i A filteret eller helt i B filteret. Denne kulturfiltermodellen er likevel satt opp som et eksempel på hvordan ulike tanker og meninger kan få oss til å misforstå hverandre. (Dahl: 2001)

4.8 LUBASI HOME:

I Livingstone er det et barnehjem for foreldreløse og sårbare barn. Barnehjemmet tar i mot barn mellom 5 og 10 år og tar vare på dem til de er enten store nok til å passe på seg selv, eller blir omplassert til andre familier. I noen tilfeller kan det også være mulig å bli gjenforent med familien til barnet. Det er sosialkontoret i distriktet som velger ut hvilke barn som skal bo der, enten på grunnlag av altfor dårlige hjemmeforhold, eller at de er blitt funnet på gaten.

Dette barnehjemmet ble åpnet i 2001 og hadde i år 2009, 49 barn boende hos seg.

I tillegg til at de gir alle barna muligheten til å begynne på skolen, er et av de viktigste målene å bidra til at barna får nok kunnskap til å klare seg i samfunnet alene. Det brukes mye tid på matlaging, hagearbeid, dyreoppdrett og snekring, noe som skal gjøre barna til selvstendige individ. Hjelp til selvhjelp står sterk i barnehjemmets ånd, samtidig som de ønsker at barna skal føle seg elsket, verdsatt og som et medlem av en familie(www.lubasihome.org.)

5.0 EMPIRISKE FUNN OG DRØFTINGSDEL.

I følge beregninger fra en undersøkelse gjort i Zambia, vil problematikken med gatebarn øke betraktelig i årene fremover. Statistikkene er dystre og spår en økning på flere 100 % frem til år 2015. ("Working towards a solution, Zambia:2006") Grunnen til dette er hovedsakelig knyttet opp mot HIV/Aids problematikken i dette landet. Foreldregenerasjonen er også Aids-generasjonen, og etterlater altfor mange barn uten mulighet til å ta vare på seg selv.

Per dags dato er det ca 30 % aids smittede voksne i Livingstone, noe som gjør Livingstone`s barn svært sårbare. I et fattig land under utvikling, som Zambia, settes tradisjonen om familieverdier høyt. Selve ideologien om utvidede familier og det at man skal støtte og hjelpe sine nærmeste har i lang tid blitt sett på som en selvfølge. Dette resulterer i at mye av ansvaret føres over på slektninger og naboer. Med ansvar menes det at andre familier bør tilby barna kost og losji, samt det å betale videre skolegang for dem. Uavhengig av om de har økonomi eller ressurser til dette, "samfunnet" mener at det er de nærmeste som har ansvaret. Men hva med barna som ikke lenger har noen "nærmeste"? Eller hva med familiene som kunne klart seg, hvis de bare hadde fått litt hjelp på veien?

I Livingstone finnes det nå i følge sosialkontorets rapporter 12 gatebarn som er fastboende på gaten. Hovedgrunnen er at de nærmeste familiemedlemmene er døde, og at ingen andre har sagt seg villig til å ta disse barna til seg. Andre grunner til at de er endt opp på gaten kan være at de har reist fra familiene sine grunnet vold, omsorgssvikt og misbruk.

Dessverre finnes det få midler og ressurser å jobbe med grunnet Zambias dårlige økonomiske situasjon. Myndighetene er dessuten i hovedsak avhengige av støtte fra andre land og støtteorganisasjoner. Så selv om prognosene er dystre og tilsier at gatebarn problematikken bare vil øke de neste årene, er det vanskelig å gjennomføre de forebyggende tiltakene myndighetene har besluttet å gjennomføre.

Jeg har i denne oppgaven valgt å legge frem empirien jeg har samlet inn samtidig som jeg presenterer drøftingen av funnene. Basert på intervjuene og observasjonene mine, vil jeg vektlegge og utdype tre sterke funn i denne oppgaven;

Det *forebyggende Empowerment* – tiltaket, dilemmaet ved å *sende barn hjem* til ødelagte familier, og fokuset på hvorvidt barnehjemmet er et godt *omplasserings alternativ* i forhold til stigmatisering og selvrealisering.

5.1 FOREBYGGENDE TILTAK: EMPOWERMENT

Forebygging består i å styrke familiebåndene ved hjelp av familie terapi, og den ene informanten forklarte meg noen av de mest sentrale forebyggingstiltakene dette kontoret bruker.

I Livingstone, som i resten av landet, er fattigdommen stor, og de fleste strever med å skaffe nok penger til å overleve for seg selv og familien. Størsteparten av gatebarna kommer fra svært sårbare familier som ikke har gått på skole, ikke har jobb, og er uten mulighet til å skaffe seg inntekt. Samtidig er dette et land under utvikling hvor utdanning står svært sentralt. Målet er at alle skal kunne utdanne seg og på den måten være med å bygge opp og påvirke samfunnet i fellesskap. Som informanten sa, " utdanning gir kunnskap, kunnskap gir makt".

I Livingstone blir dette sett på som veldig viktig, og statusmessig er det i hvert fall viktig å ha råd til å la barna gå på skolen. Dessverre er skolegang dyrt. For dyrt for veldig mange. Mange foreldre vil derfor strekke seg langt for å kunne sende barna sine, eller i hvert fall noen av dem, på skole og blakker seg ofte på dette. Ifølge den ene informanten så fører dette naturlig nok til vanskeligheter for de mest sårbare i samfunnet. Et tiltak jeg ble forklart, og som jeg fant svært interessant i forhold til oppgaven, er "Empowerment"- tiltaket de har opprettet der.

Konseptet med *Empowerment* er at det er klienten selv som har makten. Tanken er at klienten selv har makten over sitt eget liv, og makten over de valgene som blir tatt. Som Askheim (2003) sier er det et klart mål og få klientene til å komme seg ut av den avmektige posisjonen de er blitt satt i, og på den måten styrke sin egen posisjon i samfunnet. Som nevnt tidligere i teoridelen så er det to ting som står sentralt ved empowerment begrepet.

Det er for det første at man ser sammenhengen mellom livssituasjonen som den enkelte er i, og problemene som vedkommende har. På den andre siden er det viktig at man klarer å se de samfunnsmessige eller strukturelle forholdene og selve interaksjonen mellom disse to motpolene. Klientene skal ikke bare klare å se sitt eget beste og fungere som sterke individ, men også klare å fungere ellers i samfunnet sammen med andre.

Ifølge informanten er "Empowerment" – tiltaket et forsøk på å gi vanskeligstilte familier en mulighet til å starte en liten bedrift for seg selv, og på den måten tjene nok penger til å overleve. Disse "Empowerment – bodene" som de blir kalt, går ut på at familien får en viss startsum til å kjøpe noen høner, mel, kjøkkenredskaper og lignende. Hønen legger egg de kan selge, mens mel og slikt gjør at de kan selge bakervarer. Jo mer de selger, jo større blir

muligheten for å kjøpe inn flere varer de kan selge etter hvert. På denne måten skal de bli selvstendige og uavhengige.

Hovedmålet med dette "Hjelp til selvhjelp"- prosjektet er at familiene skal lære seg å stå på egne ben, samt bygge opp sin egen bedrift ved hjelp av de få ressursene de får i starten. Dette blir sett på som en viktig katalysator til å styrke familiebåndene til vanskeligstilte familier, og stoppe den økende tendensen med å la barna jobbe for seg på gaten om dagen. Utfordringen her er å vite hvem man skal velge ut. Hvem skal få denne sjansen? Hvem er sterke nok til å utnytte en ny sjanse?

Sosialarbeiderne prøver å finne de rette gjennom en form for kvalitetssikring, som blant annet medfører at de må gjennom en to dagers "Workshop". Her lærer de blant annet om markedsføring, budsjettering, økonomi og matlaging. Dette er i følge informanten for å sikre mest mulig suksess for de utvalgte og prosjektet, og for å hjelpe dem til å mestre hverdagen bedre. Klarer de seg gjennom "Workshopen" med gode resultater og viser nok engasjement til prosjektet, får de utbetalt en engangs sum på 500.000 Kwacha. Dette tilsvarer ca. 650 norske kroner.

Informantene fremhevet problemstillingen ved at mange prøver å utnytte seg av systemet, og det blir sett på som en enkel måte å få noen raske penger som kan brukes til mer kortsiktige løsninger. Dette gjør det vanskelig å avdekke hvor behovet er størst og hvilke familier som er de *rette*. På en annen side kan det jo tenkes at det er for lite opplæring i hvordan pengene skal brukes, og hvordan de kan få dem til å vare lengst mulig. I følge Helland & Øia, forutsetter et godt forebyggingstiltak både planlegging, helhetsperspektiv og god tid. Man må ha tid til å hjelpe. Man må ønske å hjelpe. Man må planlegge godt nok for at klientene ikke skal føle seg til bry og tilsidesatt.

En god interaksjon mellom klienten og det øvrige miljøet kan føre til utvikling, læring og høyere kompetanse. I arbeidet med vanskeligstilte familier er det svært viktig å vise engasjement, og gi dem troen på at dette er noe som kommer til å gå bra. At livssituasjonen deres kommer til å bedre seg, og at jo mer man jobber godt med Empowerment- bod prosjektet, jo lettere er det å lykkes.

Samtidig, og kanskje viktigst, så trenger barna og ungdommene en stabil og trygg oppvekst. Selv om man ikke har så mye penger eller ressurser skal man likevel ha sjansen til å ha et godt liv. Og man tenker at det bør være en rettighet for alle barn å være sikret at man får mat hver

dag. Dessverre er ikke dette tilfellet for disse familienes barn og unge. Dette er familier som lever fra dag til dag, og som håper at de kan få legge seg mette om kvelden. For disse familiene er det vanskelig å forstå at man må tenke langsiktig, og ikke bare ha fokus på hva som skjer neste dag. Hovedspørsmålet deres er jo bare om det er penger nok neste dag til å få middag den dagen også. Dette er noe som de må skaffes hjelp til. Ved hjelp fra "Empowerment" - prosjektet sosialkontoret har opprettet, håper informantene at de utsatte familiene skal få troen på at man kan tenke fremover. Troen på seg selv, og troen på at det finnes noe bra i livet.

For å kunne realisere et slikt mål kreves det som sagt omfattende engasjement av det offentlige i følge Helland og Øia. Om ikke man lykkes kan interaksjonen mellom familiene og miljøet isteden føre til stagnasjon og utrygghet. Det å føle at man ikke passer inn kan også være en medvirkende årsak til å ikke klare det man har lært eller fått beskjed om at man skal gjøre. Hvis man for eksempel er en av de familiene som ikke har forstått hvordan man skal få "Empowerment" - prosjektet til å fungere, vil det være enkelt å overbevise seg selv om at man ikke er god nok, smart nok, eller flink nok.

Denne synsvinkelen fører lett til en diskusjon om fordelene og ulempene med hjelp til selvhjelp-konseptet. Om makten skal ligge hos klienten selv, bør ikke klienten i så fall ha nok kunnskap og evne til å få en bedrift til å fungere? "Matteus - effekten" som er beskrevet i teoridelen, tar for seg mangelen på sosiale og personlige ressurser, og hvordan det påvirker forutsetningene man har for å lykkes. Det å komme fra et økonomisk sikkert og stabilt miljø, gjør det mest sannsynlig mye lettere å møte de forventningene og kravene dagens samfunn stiller. Når man da kommer fra et miljø preget av omsorgssvikt og ekstrem fattigdom, blir man sett på som ressurssvak i samfunnet. Ressurssvak på den måten at man har mangelfulle kunnskaper, få evner og vanskeligheter med å følge med i samfunnet og forandringene som skjer.

Da er det lett å tenke at en to dagers "Workshop" ikke er nok til å ha lært alt innen det å håndtere en bedrift, i hvert fall med tanke på at de som får muligheten til hjelp er de som er de mest vanskeligstilte familiene i samfunnet.

Den ene informanten forklarte at et av hovedproblemene med hele prosjektet var mangelen på ressurser i forhold til bedre oppfølging på familiene. Han var sikker på at ukentlig oppfølging de første månedene kunne hjulpet mange av familiene til å klare seg bedre. Disse antakelsene viste seg også å være riktige. Oppfølgingsundersøkelser som er gjort av

sosialarbeiderne viste at kun 20 % av familiene fremdeles hadde en bedrift seks måneder etter oppstart. De resterende 80 % av familien som var med i prosjektet hadde brukt opp pengene uten å klare og opprettholde ”empowerment” – boden sin. Da jeg stilte spørsmålet om hvordan det var mulig at en så stor andel ikke fikk det til, forklarte informanten meg forskjellige grunner og mulige problem som ofte dukket opp for familiene.

I følge informanten som satt med rapport informasjonen, hadde omtrent halvparten av familiene som unnskyldning at de måtte bruke pengene på begravelser. En annen grunn som ble nevnt ganske ofte var det at de var blitt ranet. Ifølge informanten er dette vanlige tragedier i Livingstone og det er dermed all grunn til å tro at disse familiene snakket sant. Men informanten synes samtidig det kunne være svært vanskelig å vite hvem av dem som fortalte sannheten og hvem som egentlig bare hadde lurt systemet. Dessverre er det slik at ressursene er for få og det er ikke mulig å gi den oppfølgingen og kvalitetssikringen man skulle ønsket.

Gjennom intervjuene og observasjonene mine viser det seg at "Empowerment"- tiltaket er et tiltak med positive og negative sider. Det er et godt tiltak, men det er fremdeles noen hindringer i veien for at dette kan være den ultimate hjelpen for de som trenger det. Hovedproblemet her ligger nok i det at de familiene som trenger hjelpen mest, ikke får god nok oppfølging etter de har startet bedriften sin. Det er mange som ønsker å gjøre en forskjell i livet sitt, men faller igjennom fordi det er vanskelig å få endene til å møtes, selv etter de har startet "Empowerment-boden" sin. Dette er familier som er vant til å tenke en dag av gangen, og det viktigste for dem er de kortsiktige løsningene for hvordan de skal få nok penger til mat for hver dag som kommer. I et fattig land som Zambia, er dette en problemstilling som dessverre er reel hver eneste dag for altfor mange av dem.

Videre er det også vanskelig for sosialarbeiderne å vite hvem som bør få være med på prosjektet og hvem som egentlig bare vil utnytte systemet. Dette er et problem man vil finne uansett hvilket land man er i, og det vil alltid være en utfordring i å lete frem de "riktige" familiene som trenger hjelpen mest. En "Workshop" som gikk over flere dager, med oppfølgingsmøter, kunne kanskje ført til bedre kvalitetssikring på hvilke klienter som trengte hjelpen mest. Hadde sosialkontoret hatt nok ressurser til å gjøre det slik, er det mulig å tro at det også ville vært lettere å bruke mer tid på de som virkelig trengte å være en del av prosjektet. Da kunne de fått en enda bedre gjennomgang på hva som skal til for å lykkes med boden sin, og samtidig følelsen av at det virkelig var noen som ønsket å hjelpe dem.

Gjennom vårt opphold i Zambia var vi vitne til at dette prosjektet helt klart kan være et bra konsept for noen familier. Vi var selv med på å handle i en "Empowerment" bod ved siden av der vi bodde hver eneste dag. Jeg har sett at dette fungerer, og hvordan en hel familie sammen kan få endene til å møtes, samtidig som de kan konsentrere seg om å tjene penger nok til barnas skolegang. For det er skolegang til barna man hele tiden kommer tilbake til. Det er deres mulighet til å komme seg opp og frem, som gjør at fremtiden ser lysere ut for både foreldrene og barna.

5.2 FAMILIE GJENFORENING:

I Livingstone deler man gatebarna inn i to kategorier. Den ene delen beskriver de barna som jobber på gaten for foreldrene om dagen. Foreldrene har ikke råd til å sende dem på skolen, og de må være på gaten hele dagen i håp om å tjene nok penger til mat om kvelden. Disse familiene er dem sosialkontoret prøver å hjelpe ved bruk av "Empowerment- bodene" som jeg tok for meg i forrige kapittel. Den andre kategorien er de barna som faktisk bor på gaten, og sover der om natten.

Slik som jeg forsto det på den ene informanten, som har det som primær oppgave å jobbe med gatebarna, så brukes det mye tid og krefter på å finne ut hvem barna er, hvorfor de er der, og ettersøking av familiemedlemmer. Dette gjør de gjennom samtaler med barna, feltarbeid om dagen og natten, og ren ettersøking på gaten og i landsbyene etter eventuelle familiemedlemmer.

Gjennom intervjuene ble det svært klart at begrepet "extended families" og troen på familiebånd står sterkt i Livingstone. Om foreldrene dør er det ikke noen diskusjon, eller det burde i hvert fall ikke være det i følge informanten, om at et annet familiemedlem skal huse barna som er blitt foreldreløse. Slik har det alltid vært i Zambia fikk jeg beskjed om.

En slik uttalelse fikk meg til å trekke parallellen til ideologien deres om "WE-society". En for alle, alle for en. Man deler på det man har, uansett hvor lite det skulle være. Dette kollektivistiske samfunnssynet faller dem naturlig, og det finnes tette bånd mellom nærmeste familie og naboer. Gjennom en slik "vi" - måte å tenke på får man, som nevnt i teoridelen, en opplevelse av kollektiv identitet. De er på en måte avhengige av hverandre, med plikter og forpliktelser til familien og naboene som eventuelt skulle trenge hjelp.

På en annen side viser det seg ifølge informantene at den nye generasjonen nå har begynt å se på de sterke familiebandene som sprukket. Den kollektivistiske avhengigheten henger i en tynn tråd, og de føler ikke samme tilhørigheten til familie og naboer som de gjorde for bare noen år siden.

Hvorfor var det vanskelig å få svar på, men diskusjonen som foregår er at det rett og slett er for dyrt. For dyrt til å bry seg. Vi er igjen tilbake til at dette er et svært fattig land under utvikling, og de fleste har nok med seg selv og sin nærmeste familie. Når de heller ikke får noe ekstra støtte fra myndighetene, selv om de tar inn flere barn og gir dem kost og losji, blir det vanskelig å få endene til å møtes. Da er det forståelig på et vis, at man lar være å ta ansvaret for dem, fremfor å la dine egne og deg selv bli fattigere. Dessverre er det slik at problemet til myndighetene i Zambia også her er at de ikke har nok penger. Det er ikke penger å gi til de som egentlig klarer seg, selv om det bare er så vidt. Dette fører igjen til store problemer for de barna som har mistet foreldrene sine. Det er følgelig dem det går ut over til syvende og sist, og det er barna som sitter igjen som dem uten noen rettigheter i samfunnet.

Slik jeg forstår det gjennom intervjuene og observasjonene mine er det en stor splid i Livingstone angående synet på "extended families", og det at man ser på det som en selvfølge at noen skal ta seg av de foreldreløse. Ifølge informantene ser ikke myndighetene på gatebarna som et direkte samfunnsproblem, men mer som et familieproblem som bør ordnes innad i den nærmeste kretsen.

Heldigvis er fremdeles flesteparten preget av det gamle "vi" - synet av familiebandene, og tar til seg barna som blir etterlatte alene. Det er på en annen side ikke alle gatebarn som ikke har et sted å gjøre av seg om natten. Og det er ikke alle som ikke har muligheten til å gå hjem et sted for å spise. Spørsmålet man må stille seg her er hvorfor disse barna velger et liv på gaten siden det egentlig finnes familie medlemmer som kan ta vare på dem. Jeg har gjennom observasjon i praksisperioden min, vært med på et slikt tilfelle.

I løpet av den ene dagen vi hadde felt arbeid, var vi i kontakt med et av gatebarna. Dette viste seg å være en 12 år gammel gutt som hadde hatt mye kontakt med sosialkontoret, og hadde rømt fra onkelen sitt hus flere ganger. Jobben vår denne aktuelle dagen var å kjøre ham tilbake til onkelens hus. Han uttrykte at han ønsket seg hjem igjen, og ikke ville bo flere dager på gaten. Det viste seg imidlertid at han rømte tilbake til gaten, og uken etterpå kunne vi observere ham sovende ute.

En slik observasjon fører til ulike spørsmål, og jeg begynte å lure på hva som lå bak denne guttens valg om og heller sove utrygt ute, fremfor en seng i et hus med fire vegger. Hvor strenge er myndighetene når det kommer til å undersøke mulig omsorgssvikt? Som Kvello ble gjenfortalt i teoridelen, innebærer det svært vanskelige valg og vurderinger når man jobber med sårbare barn. Barn skal kunne kreve både trygghet og stabilitet i oppveksten sin. Og de har rett til å kreve at noen passer på at de får oppfylt primær behovene deres. Samtidig er det også viktig å vise barnet kjærlighet.

Sett at det er et ukjent familiemedlem som sier ja til å ta vare på et gatebarn. En ting er å få husly, men vil det automatisk være et sted hvor man finner den kjærligheten og respekten man trenger for å føle seg som et verdsatt menneske? Eller er dette noe som er lettere å finne på gaten sammen med andre barn og unge som er i samme båt?

I følge informanten er de veldig strenge på å ikke tvinge barna tilbake til familiene om de ikke ønsker det. Samtidig ble det poengtert at barna hører hjemme hos familiene sine, og det skal mye til før det er akseptert av myndighetene at de ikke drar hjem igjen.

Denne informasjonen gjorde meg forvirret, og det var vanskelig å vite hva som var sant, og hva som ikke var sant. Hva blir egentlig sett på som viktig og riktig? Og hva skjer egentlig i praksis? Forskjellen på intervjuene og observasjonene mine viste seg plutselig å være ganske store, og det var problematisk siden jeg begynte å tvile på at jeg fikk rett informasjon av informantene mine.

For det første; man skal ikke sende barna hjem uten god og lang undersøkelse av hjemmet. I følge informantene var det svært viktig å sjekke opp i hjemmeforholdene og hvordan det så ut i husene. De var også pliktig til å ha samtaler med dem som skulle ta over ansvaret å bli verge for barnet. De la vekt på at det var viktig at husene skulle oppfylle en viss kvalitet, og at familien i hvert fall skulle kunne gi barnet mat hver dag. Jeg ble også fortalt at helsestatusen til alle i huset skulle undersøkes, slik at man kunne være mest mulig sikre på at det var et godt miljø å vokse opp i.

Samtidig er jeg da med på feltarbeid hvor vi plukker opp et barn, kjører gutten til et hus vi har hørt at et familiemedlem befinner seg i, og etterlater ham utenfor døren siden det ikke er noen hjemme.

Familiegjenforening som tiltak for å fjerne barna fra gaten, er et interessant tiltak, og informantene understreket flere ganger hvor viktig det var at barna bodde hos

familiemedlemmer som hadde mulighet til å ha dem. Familie tilhørigheten står svært sentralt i dette landet blant den eldre generasjonen, selv om den yngre generasjonen har begynt å tvile på om disse familiebandene er så viktige lengre. Kanskje er det en av grunnene til at noen av barna velger å bo på gaten istedenfor hos et familiemedlem de egentlig ikke kjenner. Barn og ungdommer skaper ofte nære relasjoner med likesinnede, og vennskap kan være vel så viktig som en ukjent familie.

Dette var det tiltaket som det var vanskeligst å få informasjon om. Det viste seg gjentatte ganger at informasjonen jeg fikk gjennom intervjuene og det jeg observerte ute i feltarbeidet var motstridene. Det som gjør at dette tiltaket ikke fungerer så bra som det burde, er det at det ikke finnes noe oppfølging på barna når de er tilbake hos familiene. Med mindre de ender tilbake på gaten. Slik jeg ble fortalt, var det slik at idet barnet/ungdommen var flyttet tilbake til familien, så var saken avsluttet på sosialkontoret. Dette kan fort medføre problemer for de barna som egentlig ikke kommer til gode nok familier, og ikke får den oppfølgingen de trenger av voksne. Samtidig er det viktig her å forstå at det er stor mangel på ressurser i Livingstone, og en sak som har endt med at familien er blitt samlet, vil bli sett på som en positiv sak.

5.3 OMPLASSERING

Et godt tiltak for dem som viser seg å være helt alene, eller i de sakene hvor en gjenforening ikke er mulig, er et barnehjem i utkanten av Livingstone. Dette hjemmet er for barna de finner på gaten, eller som av andre grunner ikke har en familie å støtte seg til. Når vi besøkte dette hjemmet fikk jeg en del informasjon om hvordan de samtaler med barna, støtter dem, og prøver å gjøre dem til individuelle sterke mennesker. På barnehjemmet jobber det åtte "mødre" som tar seg av barna. De fortalte at de kalte seg for mødre slik at alle barna skulle føle de var en del av en større familie. Det er de som har hovedansvaret med å lære barna opp til å bli selvstendige individer. Gjennom fellessamtaler og individuelle samtaler med "mødrene" prøvde de å forberede barna på livet utenfor barnehjemmet. Jeg ble også fortalt at her er det hvert enkelt individ som står i sentrum, og det er kjærlighet, respekt og selvrealisering som står i fokus. En stor forskjell på det vi er vant til fra vår kultur var imidlertid det at de aldri snakket med barna om hvorfor de var der, eller hva som hadde skjedd med dem før de ble plukket opp av sosialkontoret og kjørt til barnehjemmet.

Her viser det seg at de ikke har noen formening om å ha samtaler som handler om fortiden, - det er fremtiden som gjelder. De har ikke tro på å dvele ved fortiden, hvorfor minne barna på det vonde som har skjedd når det ikke kan gjøres noe med?

Jeg ble også under dette besøket minnet på hvor viktig det er med skolegang for barna her, og informanten kunne fortelle at alle på barnehjemmet får gratis skolegang. Den ene av mødrene fortalte stolt at tre av barna som bodde på barnehjemmet var noen av de beste på skolen i hele distriktet. Så nå hadde de alle tre fått stipend til å ta videre utdanning etter ungdomskolen var ferdig. Det var veldig kjekt å observere stoltheten i øynene hennes da hun fortalte om disse barna, og vi ble også fortalt at det viktigste arbeidet de følte de hadde, var å ta vare på disse barna som om det var deres egne.

Etter intervjuet ble vi vist rundt på området og fikk et godt innblikk i hvordan disse barna lever. Her er det mat på bordet flere ganger for dagen, samtidig som det er en seng å sove i. Ifølge observasjonen var det lett å se at fellesskapet blant barna og ungdommene som var der, var veldig sterkt. Dette ble også bekreftet av de som jobbet der.

Et problem var imidlertid at det ikke var så lett for dem å få venner utenfor barnehjemmet. "Mødrene" fortalte at mange av barna ble mobbet av andre, og at de hadde lett for å komme i slåsskamp når de var på skolen. I følge Shifloe er det lett for individer som er litt annerledes enn andre å bli stigmatisert av resten av samfunnet. Barn kan som kjent være slemme med hverandre, uansett kultur og hvilket land man kommer fra. Hvis ikke man passer inn i gjengen, blir man holdt utenfor og det skapes en tilsynelatende sosial identitet.

Det å føle seg uønsket av andre og bli mobbet, kan lett føre til at barna går sammen inn i en ond sirkel og tenker at hvis alle sier de er teit og annerledes, så er de nok det. Dette er som kjent selvoppfyllende profeti. En negativ selvoppfyllende spådom av deg selv og din gjeng som gjør det lettere å akseptere at du er utenfor resten av samfunnet. For barna på barnehjemmet er det gjerne bedre å vise seg som tøffe og kranglete på skolen, istedenfor å vise hvor sårbart det er å ikke være som alle andre.

En av "mødrene" prøvde å snu det til en positiv ting, for eksempel at det styrker vennskapet dem imellom, og gjør at de har et fellesskap som kanskje står sterkere hos dem enn andre som ikke har 48 andre "søsken". Utfordringen når det gjelder disse barna er å snu den selvoppfyllende profetien over til noe positivt istedenfor det negative.

Uti fra intervjuene og observasjonene mine er det klart at dette er et godt tiltak for sårbare og vanskeligstilte barn. De klarer å gjøre svært mye, selv om ikke det er mye ressurser å hente.

Det er viktig for oss alle mennesker å ha noen som er glad i oss rundt seg, føle seg verdsatt og få muligheten til å tro på at noen har tro på deg. Barna som bor der har alle en vond fortid hvor de enten har mistet en eller begge foreldrene sine, eller er blitt offer for omsorgssvikt eller mishandling. Dette er barn som trenger å få fylt primær behovene sine, trenger å vite at de er del av noe større, og at selv om livet startet dårlig så har de mulighet til å få det bedre.

På dette barnehjemmet har de et stort fokus på fellesskap, kjærlighet og selvrealisering, noen som kunne vises både på barna og resultatene deres på skolen. Samholdet mellom ungene viste at de følte seg som søsken, og ”mødrene” virket oppriktig engasjerte for hver enkelt.

Når dette tiltaket viser seg å gi både mat på bordet flere ganger for dagen og muligheten til å gå på skole, kan det undres i om det ikke er et bedre tiltak enn tiltaket om familiegjenforeningene som er drøftet i kapittelet over. Selv om familie er viktig i oppveksten, og man ønsker å holde familier samlet er det grunnlag for å stille seg spørsmålet om barna ikke får en nærere familie relasjon til ”mødrene” og ”søskene” på barnehjemmet, enn de hadde fått hos familiemedlemmer som egentlig ikke ønsker å ta imot dem.

Felles for alle tiltakene er at det hele tiden er anstrengendes for sosialarbeiderne å jobbe uten nok ressurser. Som informantene fortalte, de har aldri nok tid til å følge opp dem de ønsker å følge opp, aldri nok muligheter til å stille opp der det trengs, og aldri nok penger til å hjelpe alle som egentlig hadde hatt bruk for hjelpen. Det er ikke bare klientene som er altfor fattige, det samme gjelder selve landet, byen, sosialkontoret og de som jobber der.

Mye av grunnen til manglende informasjon var rett og slett fordi at informantene ikke visste selv. Hvorfor vite hvor pengene kommer fra, det kommer aldri nok uansett? Hvorfor følge statistikker som går 10 år frem i tid, man vet aldri hvor man er på den tiden likevel? Disse holdningene og denne tenkemåten skapte også den største kulturforskjellen blant meg, informantene og hele praksis perioden. Vi kommer fra forskjellige verdener hvor den ene parten stammer fra kulturfilter A, mens de andre heller mer mot kulturfilter B. Dette kan noen ganger føre til problemstillinger man ikke hadde sett for seg skulle være et tema, rett og slett fordi man har andre måter å tenke på. Gjennom hele praksisperioden har det vært viktig å være bevisst på min egen etnosentrisitet, og jeg har prøvd å søke etter mulige synsvinkler og

svar jeg ikke hadde sett for meg var et tema i den verdenen jeg er vant til. Ved å utvikle denne interkulturelle kompetansen har det vært lettere å finne interessante vinklinger på hvorfor de noen ganger gjør det de gjør, og gir meg annen informasjon enn det jeg observerer er tilfellet.

Under observasjonene gjennom hele praksisen min merket jeg et glødende ønske om å hjelpe. Og til dels en bunnløs fortvilelse om og aldri kunne hjelpe nok.

5.0 AVSLUTNING:

I denne oppgaven ønsket jeg å ta for meg problematikken rundt det økende antallet gatebarn i Livingstone. Jeg ville finne ut hvilke tiltak som var iverksatt for å hindre fremtidig økning, og hvordan disse fungerte i praksis.

Gjennom undersøkelsen fant jeg tre typer forskjellige tiltak som jeg konsentrerte meg om;

Empowerment – bodene er et forebyggende tiltak for de vanskeligstilte familiene i Livingstone. Her er formålet å øke kompetansen deres, slik at de kan starte en liten bedrift, og på den måten bli selvstendig og uavhengig av videre hjelp.

Det andre tiltaket jeg tok for meg er *familiegjenforening*. Det viste seg i løpet av intervjuene og observasjonene at mange av gatebarna faktisk har familiemedlemmer hvor det er muligheter for dem å bo. Den fremdeles sterke troen blant den eldre generasjon på ”extended families”, gjør at man i bunn og grunn ønsker at alle barna skal være hos øvrige familiemedlemmer så lenge det er mulighet for det. Spørsmålet rundt dette tiltaket er om det er riktig å tvinge barn til å flytte inn til forholdsvis ukjente, bare fordi det er et familiemedlem.

Det siste tiltaket jeg fant interessant var *omplasseringshjemmet* de har opprettet i Livingstone. Dette er et barnhjem hvor fellesskap, kjærlighet og veien til selvrealisering sto svært sterkt. Fokuset for de som jobbet der sto på hvert enkelt individ, og skolegang var mulig for alle.

Gjennom denne undersøkelsen kom det tre sterke tiltak frem i lyset. Slik som det naturlig nok vil være med alle tiltak, så har disse både sine positive og negative sider. Når det er sagt; Sosialarbeiderne i Livingstone jobber med svært lite ressurser og nesten ingen penger. Da er det imponerende å se gleden og ønsket over å kunne være tilstede og hjelpe andre mennesker i nød.

LITTERATURLISTE:

Bøhn, Henrik og Magne Dypedahl(2009): *Veien til interkulturell kompetanse*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Dahl, Øyvind(2001): *Møter mellom mennesker- interkulturell kommunikasjon*. Gyldendal Norsk Forlag AS

Goffman, Erving(2000): *Stigma-om avfiverens sociale identitet*. Gyldendals Samfunnsbibliotek.

Hanssen, Ingrid (2005): *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. Gyldendal Norsk Forlag AS

Helland, Håvard og Tormod Øia(2006): *Forebyggende ungdomsarbeid*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Hutchinson, Gunn Strand (2003): *Samfunnsarbeid i sosialt arbeid*. Gyldendal Akademiske Forlag AS.

Jacobsen, Dag Ingvar (2003):*Forståelse, beskrivelse og forklaring:Innføring i samfunnsvitenskapelig metode for helse- og sosialfagene*. Høyskoleforlaget AS

Jensen, Iben(2005): *Grundbog i kulturforståelse*. Roskilde Universitetsforlag

Kvello, Øyvind (2007): *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Universitetsforlaget.

Schiefloe, Per Morten (2003):*Mennesker og samfunn- innføring i sosiologisk forståelse*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Slettbø, Tor og Sissel Seim (2007): *Brukermedvirkning i barnevernet*. Universitetsforlaget.

Kompendium: Mjaatvedt (2007): *Avvik og forebygging* .Artikkel: Merton, R.*Den selvoppfyllende spådom*. Avdeling for samfunnsfag, Høgskulen i Sogn og Fjordane

A study by: Ministry of Community Development and Social Services, Ministry of Sport, Youth and Child Development, Supported by UNICEF, Project Concern International and RAPIDS (2006): *Children on the streets of Zambia: working towards a solution*.Zambia 2006

www.lubasihome.org

<http://www.snl.no/attribusjon>